

Anmeldelser.

**Troels G. Jørgensen: Danmark-Norges Højesteret 1790—1814
(Kbh. 1930).**

Den Fremstilling af Danmark-Norges Højesteret i Tidsrummet 1790—1814, som Dommer i Højesteret Troels G. Jørgensen har udgivet, kunde have Udseende af at være et ret vilkaarlig valgt Udsnit af denne Institutions Historie, især paa Grund af det til Udgangspunkt satte Aar. Imidlertid har Valget af Begyndelses-aaret været foranlediget ved at Sophus Vedel standsede sit store Værk om Højesterets Historie ved 1790, idet han hævdede, at da var i Virkeligheden denne Domstols Stilling i Statslivet, dens Forhold til Konge, Øvrighed og Folket, saavel som dens Procesmaade endelig fastslaaet. Dette kan vel nok have sin Rigtighed, men Kielerfreden 1814, da Norge udgik af Højesterets Omraade, havde vel draget en skarpere Linie, og vist er det, at den Periode, der omfatter Tiaarene før og efter Aarhundredskiftet bragte de sidste Frugter af Udviklingen i de forudgaaende Tidsrum. Paa den Tid opstod saaledes de kollegiale Domstole, der i mange Henseender havde Højesteret til Forbillede, saaledes Politiretten i København (1793), Stiftsoverretterne i flere norske Byer (1797), Landsoverretten i København og Viborg, Hof- og Stadsretten i Hovedstaden og Landsoverretterne paa Island og i Vestindien, den hele Rettergangsmaade omordnedes (1796), tvungen Forligsprøve indførtes (1795) — disse Love dæmpede i væsentlig Grad den tidligere Proceslyst — baade Strafferetten og enkelte Sider af den borgerlige Ret modtog i dette Tidsrum vigtige ændrende Bestemmelser.

Højesteret var en af de skønneste Institutioner, som Enevælden skabte og gav Eftertiden i Arv; den var allerede i den af Bogen omfattede Periode af Almenheden erkendt som et selvstændigt, uafhængigt og med Retfærdighed virkende Led af Samfundsmagten. I denne Domstol sad et veksellende Tal af Dommere, ogsaa fordi den anvendte ekstraordinære Assessorer, men fast tilforordnede vare 14 (senere 13) foruden Justitiarius, og Retten skulde sættes med mindst 9 dømmende Medlemmer. Allerede i en yngre Alder (midt i Trediveerne) kunde man kaldes til fast Assessor og forblive i en Aarrække i denne Virksomhed, saaledes at den øn-

skede Tradition i Afgørelsen bevarede; det var dog sjældent, at en Dommer havde Støvets Aar bagved sig. Der stilledes store Krav til Dommernes Arbejdsevne, og de havde en lang daglig Arbejdstid, deres Gerning ansaas uforenelig med anden Virksomhed eller Stilling, og endda var deres Løn saare beskedent.

Endnu i Begyndelsen af det behandlede Tidsrum (indtil o. 1800) havde Højesteret foruden sin Dommergerning tillige det Kald at blive raadspurgt af Regeringen om juridiske Spørgsmaal, som kunde være forelagt den af Øvrigheder eller andre, ligesom ogsaa om Lovudkast, som Regeringen havde under Forberedelse. Med særlig Opmærksomhed vil man læse om den Erklæring, som Højesteret 1794 afgav om Domstolenes Ret til at paadømme Spørgsmaal, om Øvrigheden havde overskredet Grænserne for sin Myndighed. Det viser sig, at et Mindretal paa 6 af Højesterets 14 Medlemmer lige over for Flertallet hævdede med stor Styrke at der maatte tilkomme Domstolene en saadan Ret — saaledes som det i 1849 blev fastslaaet ved Grundlovens § 77. Efter Mindretallets Opfattelse vilde Bevidstheden om en saadan Ret netop indgive Borgeren ædel Selvfølelse og styrke hans Patriotisme, og formentlig var en saadan Ret allerede underforstaaet i Danske Lovs 1—1—3 om at ingen maa tage sig selv til Rette, men skal handle og dele sig til Rette. I et af Generalprokurør Chr. Colbjørnsen affattet Forslag til Anordning, der forelaa til Betænkning, var imidlertid en anden Opfattelse hævdet, og Colbjørnsen tog paa sin sædvanlige djærve Maade til Orde mod en Lære, der formentlig greb ind i Kongens Rettigheder og skabte hos Domstolene en Absolutisme, der udelukkende burde findes hos Kongen.

I det Hele er Chr. Colbjørnsen denne Periodes juridiske Hovedskikkelse. Fra 1804 til sin Død i 1814 virkede han som Justitiarius i Højesteret. Han var ogsaa den Retslærde, som A. S. Ørsted satte højest blandt Danmarks og Norges Jurister. Forf. har træffende skildret den ildfulde Nordmands Optræden og Holdning, den Blanding af skarp Logik, Varme og Pathos, som udmærkede hans Indlæg. Et enkelt Punkt i Fremstillingen maa dog vække Forundring, nemlig at Forf. tiltror Colbjørnsen at have offentliggjort den bekendte, af 103 jydsk Proprietærer indgivne Henvendelse til Kronprinsen uden at have indhentet dennes Tilladelse hertil. De misfornøjede Jyder havde fundet det passende ved Prinsens Bryllupsfest paa Louisenlund at overrække ham en Adresse, der vel kaldte sig et Tillidsskrift, men i Virkeligheden fremstillede Landboreformerne ikke blot som en Uretfærdighed, men som en Ulykke for Landet, der bragte det nær sin Undergang. Det af Colbjørnsen offentliggjorte Skrift »Betragtninger i Anledning af

en Del jydsk Jorddrotters Klage« gør imidlertid fra først til sidst det bestemte Indtryk af at være fra Regeringens Side anlagt efter den Plan, at Kronprinsen skulde holdes udenfor denne Sag og Colbjørnsen alene være den kæmpende. Og at saadant er sket med Kronprinsens Billigelse, kan der vel ikke være Tvivl om; netop derfor har Skriftet faaet Udseende af, at Colbjørnsen handler paa egen Haand. Dette Standpunkt har vel nok de jydsk Klagere følt som en Tort; derfor kan det ogsaa fra et mod dem velvilligt Standpunkt insinueres, at Henvendelsen var blevet offentliggjort »uden mindste speciel Tilladelse«; dette »speciel« synes Forf. at have overset. Man kan sikkert ikke i denne Skriftets ydre Fremtræden finde nogen Berettigelse for »Jorddrotternes Frygt for Raadgavernes overmægtige Indflydelse hos den 22-aarige Fyrste«, og den mod Edv. Holm udtalte Kritik forekommer os ikke berettiget.

Forf. har i 1898 offentliggjort et fortrinligt Arbejde: *A. S. Ørsted som Dommer*, og denne Bogs Form har formentlig foranlediget, at den sidste Fjerdedel af Skriftet om Højesteret, der giver en Udsigt over denne Rets Domspraxis, har faaet en lignende kassuistisk Form. Men medens denne Fremgangsmaade var nødvendig, hvor Ørsteds Egenskaber som Dommer netop maatte uddrages ved et omhyggeligt Studium af hans Votering i de talrige spredte Afgørelser under hans Dommergerning, kunde det for Skildringen af Højesteret synes tilstrækkeligt, at der blev peget paa saadanne Afgørelser, der viste nye Synsmaader i Retsopfattelsen, som fastslog Tydningen af enkelte Lovbud eller som var betegnende for Udviklingen i Procesmaaden. Imidlertid vil Læseren sikkert ogsaa her høre Belæring af de mange meddelte specielle Retstilfælde og som ved den hele Bog erfare, med hvor megen Omhu og Stræben efter mangesidig Belysning Forf. arbejder.

A. S. Ørsted havde kun i 3 Aar — inden han i 1813 blev udnævnt til Deputeret i Danske Kancelli — virket i Højesteret, og derfor kommer i Bogen om denne Domstol hans Personlighed til at træde i Baggrunden. Der er imidlertid Grund til at erindre om, at Forf. foruden ved Bogen om Ørsted som Dommer har paa anden Maade gjort sig fortjent af Mindet om ham; efter Anmodning af Bestyrelsen for det A. S. Ørstedske Prisedaille-Legat har han udgivet to digre Bind, paa tilsammen over 1200 Sider: *A. S. Ørsteds privatretlige Skrifter i Udvalg* (1930), hvilke ere bekostede af det under den nævnte Legatbestyrelse henlagte A. S. Ørsteds Fond, der blev stiftet ved en Indsamling i Danmark og Norge, knyttet til Hundredeaaret efter hans Fødsel (1878). Der vil ved denne tilrettelagte, smukt trykte Udgave være let Adgang til Studiet af disse betydningsfulde Skrifter og Afhandlinger.

Johannes Steenstrup.